

Kontoret for voldsoffererstatning

Justisdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Vår dato	Deres dato	Vår referanse	Deres referanse
20. september 2010	201007369-/BMO	200800278.63	

HØRINGSSVAR: ENDRINGER I VOLDSOFFERERSTATNINGSLOVEN

Viser til høringsnotat 17. juni 2010.

1. Foreldelse av saker som avgjøres etter forskrift om voldsoffererstatning

Totalt er det første halvår 2010 truffet 1636 vedtak om erstatning, hvorav 152 er avgjort etter forskrift om voldsoffererstatning. Av vedtakene som er truffet etter forskriften er 68 innvilgelser og 84 avslag. Det er i samme periode utbetalt erstatning med kr 81 958 057 med grunnlag i voldsoffererstatningsloven, og kr 4 936 495 etter forskriften.

Forskrift om voldsoffererstatning hjemler utbetaling av erstatning fra staten når skadelidte har blitt utsatt for en straffbar handling mellom 1. januar 1975 og 1. juli 2001. Som det fremgår foran er det et relativt lite antall saker som behandles etter forskriften. Det straffbare forholdet som ligger i bunnen av sakene som behandles etter forskriften varierer fra legemsfornærmelser i den ene enden skalaen, til massive seksuelle overgrep og tung og lemlestende vold på i skalaens motsatte ytterpunkt. Det er videre slik at den personlige belastningen med å bli utsatt for vold er ulik for menneskene som utsettes for kriminalitet. Det er ikke med nødvendighet slik at den som utsettes for en legemsfornærmelse får en mindre personlig reaksjon enn en annen som utsettes for en legemsbeskadigelse. Reaksjonen hos den som utsettes for kriminalitet vil variere med personlig konstitusjon. Det gir grunnlag for å reise spørsmålet om det i dagens praksis bør relativiseres mer mellom sakene som avslås etter voldsofferforskriften som følge av at det er søkt for sent?

Ordlyden i voldsofferforskriften sier ikke noe om foreldelse. Det følger likevel av forskriften § 1 at det kan utbetales erstatning der det finnes rimelig. I dag legges hovedvekten for å avslå gamle søknader etter rimelighetsvurderingen på om skadelidtes krav mot skadevolderen vil være foreldet etter foreldelsesloven, alternativt om gjerningsmannens straffansvar er foreldet etter reglene i straffeloven §§ 67 flg. Tatt i betraktning at reaksjonen på å bli utsatt for kriminalitet er ulik fra menneske til menneske, og voldsoffererstatningen utbetales fra staten, kan det reises spørsmål ved om et foreldelsesregelverk som er skapt for en helt annen situasjon, og for å verne voldsmannen og private debitorer, bør være bestemmende for om et kriminalitetsoffer skal få utbetalt en billighetserstatning fra staten etter voldsofferforskriften eller ikke. KFV mener den skjønsmessige rimelighetsvurderingen etter forskriften § 1 heller

bør legge større vekt på situasjonen hos kriminalitetsofferet i den enkelte sak enn det som gjøres i dag. I dag legges det gjennom å trekke inn reglene om foreldelse av straffeansvaret og formuesrettslige debitorhensyn for stor vekt på hensyn som hører hjemme på skadevolderens side når det skal avgjøres om et offer skal få erstatning fra staten etter voldsoffererstatningsforskriften.

Hensyn som klarere gjelder kriminalitetsofferets interesser bør prinsipielt sett fremheves og veie mer i rimelighetsvurderingen etter forskriften § 1, enn hensyn som verner skadevolder. Det er de siste årene gjennomført flere reformer i norsk rett som styrker kriminalitetsofrenes stilling. Bakgrunnen for reformene er at lovgiver har lagt større vekt på kriminalitetsofrenes interesser i utformingen av regelverket, i motsetning til tidligere hvor man så ofrenes stilling mer ut fra hva som var hensiktsmessig for å ivareta rettssikkerheten til gjerningsmennene. Et eksempel på dette er reformen i straffeprosessloven fra 2008, som bl.a. har styrket ofrenes stilling i prosessen. Reformen bidro til å utforme reglene som gjelder ofrene mer ut fra ofrenes behov, enn ut fra rettssikkerhetsbehov hos gjerningsmennene. Dette moderne og rettspolitiske riktige prinsippet som er etablert for å styrke ofrenes stilling i norsk rett, bør bli avgjørende også i rimelighetsvurderingen etter voldsoffererstatningsforskriften § 1. I praksis bør dette gjøres ved at det ikke blir bestemmende for utfallet av rimelighetsvurderingen om offerets pengekrav mot skadevolderen er foreldet etter foreldelsesloven, og heller ikke om gjerningsmannens straffeansvar er foreldet. Det bør heller være slik at kriminalitetsofre som har vært utsatt for straffbare handlinger for mange år siden, som gir massive og kroniske reaksjoner får utbetalt erstatning fra staten, selv om kravet skulle være foreldet mot skadevolderen. På denne måten vil det åpnes for en mer treffende bruk av statens ytelser etter voldsofferforskriften til de personene som mest trenger et ”plaster på såret” i form av erstatning etter forskriften.

Ved å trekke inn flere momenter i rimelighetsvurderingen etter voldsofferforskriften § 1 som beskrevet foran, vil det åpnes for at de menneskene som trenger erstatning mest vil få erstatning fra staten.

2. Klagesaksbehandlingen i andre instans

Det er foreslått å fjerne Erstatningsnemnda for voldsofre, og overlate klagesaksbehandlingen til Statens sivilrettsforvaltning.

Saksbehandlingen i Erstatningsnemnda for voldsofre har vært tilnærmet uforandret siden den statlige voldsoffererstatningordningen ble innført på midten av 1970-tallet. I samme periode har den maksimale erstatningsutbetalingen per skadetilfelle økt fra kr 100 000 til kr 3 025 640. Det betyr at korrekt utbetaling har vesentlig større velferdsmessig betydning for den berettigede i dag enn da voldsoffererstatningstilbudet ble innført. Etter KFVs oppfatning medfører utviklingen i erstatningsnivået et økt behov hos publikum for skjerpede rettsikkerhetsgarantier. Som et minimum bør slike skjerpede rettsikkerhetsgarantier innføres i klageprosessen. Den økte velferdsmessige betydningen av økte erstatninger, vil dessuten generere flere søksmål mot staten, dersom ikke publikum har tillit til at klageprosessen er god nok. Antakelig vil man se tilsvarende utvikling på regressiden.

Etter KFVs syn er det behov for å skjerpe saksbehandlingen av klagesakene. Dette skyldes ikke at dagens nemndsbehandling ikke er betryggende. Erstatningsnemnda for voldsofre bidrar i dag til å øke den rettskildemessige tyngden i erstatningsmyndighetens presedenser. Grunnen er at nemnda er sammensatt av erfarne jurister, tung dommerkompetanse, og en høyt kvalifisert psykiater. Erstatningsnemnda er i dag en verdifull motpol til fagsammensetningen i administrasjonene som treffer vedtak i første instans og som forbehandler klagesakene før de legges frem for Erstatningsnemnda. Fagsammensetningen i administrasjonene er preget av ensidig juridisk kompetanse, og mindre kontinuitet enn i Erstatningsnemnda. Dette er svakheter, som altså i dag blir oppveid som følge av Erstatningsnemndas sammensetning.

Forslaget i høringsbrevet fra Justisdepartementet går i motsatt retning i forhold til det som er beskrevet foran. I realiteten innebærer forslaget en forenkling til en billigere klagesaksbehandling. KFV mener at den reformen som trengs er å skjerpe klagesaksbehandlingen, og ikke en forenkling.

En måte å skjerpe rettsikkerheten i klagesakene er å åpne for eksaminering av vitner og parter direkte for nemnda. Dette vil gi Erstatningsnemnda bedre grunnlag for å avveie bevisene i klagesakene. Etter min mening bør det også åpnes for at partene kan fremføre et sluttinnlegg (prosedyre) ved advokat. Dette vil bidra til å belyse faktum i sakene bedre enn i dag.

Endring av klageprosessen etter forslaget som er omtalt foran vil være ressurskrevende. Antakelig vil det oppfylle formålet med endringen, å innføre umiddelbar bevisførsel i de sakene hvor søker har størst velferdsmessig interesse i utfallet, og i saker som er av prinsipiell interesse. Reglene om umiddelbar bevisføring kunne for eksempel gis anvendelse på klagegjenstandens verdi var over kr 500 000.

Et alternativt kompromiss bør være at klagerens interesser ivaretas ved at de enklere sakene behandles av Statens sivilrettsforvaltning, men slik at prinsipielle saker og saker hvor klagegjenstandens verdi overstiger kr 500 000 bør behandles av Erstatningsnemnda etter skjerpet klageprosess som beskrevet i avsnittene foran. På denne måten vil lovgiver kunne redusere arbeidsbelastningen i Erstatningsnemnda, og samtidig styrke rettsikkerheten for de skadelidte som har måttet tåle de største belastningene som følge av volden de har blitt utsatt for.

KONTORET FOR VOLDSOFFERERERSTATNING

Remi Strand
direktør